

ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι, ὡς ἤθελ' ἴτω; νομίσουμε, ἀπλῶς μόνον φιλολογικὸν ἀντικείμενον, Ἡ γλῶσσα ἐνέχεται βέβαια, καὶ πολὺ μάλιστα ἐνέχεται στὴ φιλολογία· ἐπειδὴ, ἐκτὸς ὁποῦ ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ σῶμα τῆς ιδέας, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς καλῶς μεταχειριζομένης διχτυπώνονται μὲ καλλιτεχνικὸν τρόπον ἡ ιδέαι, ὥστε νὰ ἔχουν ἕνα ὅσα τὸ δυνατὸν ὠραῖο σῶμα.

Ἀλλὰ, ὁ κύριος προσρισμὸς τῆς γλώσσης εἶναι ἄλλος σπουδαιώτερος. Ἡ γλῶσσα εἶναι κοινωνικὸν ζήτημα· ἐπειδὴ εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων, διὰ τὴν κοινωνικὴν του πρόοδον, διὰ τὴν ἐξυκολουθινὴν καλητέρεψήν του εἰς ὅλες τὰς διεύθυνσεις· καὶ ὡς τέτοια, ἔχει καθὼς βλέπετε ἄλλην σοβρώτερην καὶ πλουτιμώτερην ἀξίαν, ἀπὸ ἐκείνην τῆς φιλολογικῆς καλλιτεχνίας.

Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐκεῖνο τὸ μέσον, χωρὶς τὸ ὁποῖον ἡ ἀνθρωπότης ἤθελε μένει αἰωνίως στάσημη. Πρακτηρήσετε ὅσα ὄντα εἶναι ἐλλειπῆ ἀπὸ τοῦτο τὸ μέσον· καὶ θέλ' εἶδεῖτε ὅτι δὲν προοδεύουν. Ἡ, ἀν θὰ πιστεύωμε ὅτι προοδεύουν, κάμνουν, ὡς φαίνεται, τὴν παθητικὴν Δαρβινικὴν πρόοδον, ἀπὸ ἕνα βῆμα κάθε τόσα ἑκατομύρια χρόνου.

Φαντασθεῖτε κόσμον ἀπὸ ἀνθρώπους χωρὶς γλῶσσαν. Οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖ νοι μουγκρίζοντες καὶ βογγῶντες, ἤθελ' αἰωνίως ἐκφράζουσι χοντροειδῶς τὰς χοντροειδεῖς ἀνάγκαις τους, ἀλλὰ τόσο μόνον. Τὰ δὲ ὑψηλότερα καὶ εὐγενέστερα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἤθελε μένουσι αἰωνίως ἀγνώστα. Τὸ αἶτιον, Κύριοι, εἶναι αὐτοφανές—στὴ γλῶσσα τῶν βόγγων καὶ τῶν μουγκρισμάτων ἤθελε λείπει ἡ φανερότης τῶν ιδεῶν. Ἡ ιδέαι μας τότε δὲν ἤθελ' ἔχουσι ἔχτασιν, οὐδὲ ἀνάπτυξιν· δὲν ἤθελ' ἐννοοῦμεθα παρὰ ὡς ἔγγιστα, καὶ χοντροειδῶς. Καὶ τί ἤθελ' εἶμασθε τότε οἱ ἀνθρώποι; Ἡθελ' εἶμασθε πίθηκες, εἶδος πιθήκων· ἐπειδὴ μόνη ἡ φανερότης τῆς ἐκφράσεως εἶν' ἐκείνη ποῦ βοηθῶντας τὸν ἀνθρώπον νὰ τελειοποιεῖται τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ χτήνη.

Βέβαια—Ἡ ἀσάφεια στὴν ἐκφρασην εἶναι ἡ καταδίκη τῶν χτηνῶν (καὶ τὸ καύχημα τῶν λογιωτάτων!) Ἡ δὲ σαφήνεια στὴν ἐκφρασην, εἶναι τὸ ξεχωριστικὸν προτέρημα τῶν ἀνθρώπων.

Γνωρίζω πολὺ καλὰ νὰ ἐπόθη ὅτι ἡ συνείδησις μᾶλλον νὰ ᾖ ἐκείνη ποῦ μὰς ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ χτήνη. Ἀλλὰ, Κύριοι, ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀμφιβάλλω εἰς τοῦτο, ἀφοῦ στὴν πολυχρόνιά μου ὑπαρξῆ, εἶδα πάμπολλους ἀνθρώπους νὰ ἔχουσι ἑλιγώτερη συνείδηση, ἀπὸ πάμπολλα χτήνη· ἀφοῦ εἶδα ὅτι ἡ εὐγενής, ἡ χρηστὴ συνείδησις δὲν εἶναι τόσο κοινὴ στοὺς ἀνθρώπους, ὅσο κολακευόμενοι ἤθελε νομίσουμε.

Δὲν διστάζω ὅθεν νὰ θέσω τὴ γλῶσσαν, καὶ ἰδίως τὴν φανερότητα τῆς γλώσσης, ὡς τὸ κύριον ξεχωριστικόν ἀπὸ τὰ χτήνη· καὶ ὡς τὸ μόνο μέσον τῆς ἀνθρωπίνου προόδου· ἀφοῦ καὶ διὰ μόνης τῆς φανερότητος τῆς ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν μας, βκίνομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν μας δυνάμεων, καὶ στήν ἐξκολουθινὴν κλητέρεψήν μας. Ἴδου ὅθεν ἡ μεγάλη ἀξία τῆς γλώσσης, ὡς μέσον ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Γώρα, ἀν ὑπάρχη κανόνος χωρὶς ἐξίρεσιν, εἶναι ὅτι, — «Πρέπει νὰ μεταχειριζόμεθα κάθε πράγμα διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε, καὶ μὲ τρόπον ἀρμόδιον καὶ συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε.» — Κάθε ἄλλη διαφορετικὴ μεταχείριση, εἶναι, ἀπὸ τὸ περισσότερο στὸ ἁγιώτερον, κατὰχρησι.

Ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦτον δὲν ἐξαιροῦνται βέβαια ἡ γλῶσσαι· ἀλλὰ καὶ τοῦτες πρέπει νὰν τὲς μεταχειρίζονται οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἔγιναν, καὶ μὲ τρόπον συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἔγιναν.

Ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε ἡ γλῶσσα, ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλῆτερα, ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Θεία Πρόνοια μᾶς ἔδωσε τὴ γλῶσσαν, εἶναι ἡ φανερότερη ἀλληλοδιάδοσις τῶν ἰδεῶν μας, εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν παντοίων ἀναγκῶν μας, καὶ ἐπομένως ἡ εὐκολότερη καὶ ταχύτερη ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν μας δυνάμεων, καὶ ἀκολουθινὴ πρόοδος καὶ κλητέρεψή τῆς ἀνθρωπότητος. — Ἄν κενεὶς φύσει ἀντιρρητικὸς ἤθελε ἀμφισβῆσαι περὶ τοῦ σκοποῦ τούτου τῶν γλωσσῶν, δὲν ἔχει νὰ κάμῃ παρὰ νὰ κατεβῆ στὸ δρόμον, νὰ ῥωτήσῃ τὸν πρῶτον διαδάτη, καὶ νὰ βεβαιωθῆ διὰ τὴν αὐτοφανεῖ τούτην ἀλήθειαν. Βέβαιος ὅθεν ὅτι ὁ ἔχω καὶ τὴν ἐδικήν σας γνώμην σύμφωνην μὲ τὴν ἐδικήν μου, περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν γλωσσῶν ἐν γένει, μεταβκίνω στήν ἐδικήν μας νεοελληνικὴν γλῶσσαν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος.

Ἡ αὐτοφανεῖ ἀλήθεια τοῦ ὅτι, ἡ γλῶσσαι μᾶς ἐδόθησαν διὰ τὴν ὅσον φανερότερην μετάδοσιν καὶ διάδοσιν τῶν ἰδεῶν μας, εἶναι παρεμφερῶς μία ἀλήθεια καὶ διὰ τὴ γλῶσσαν μας. Εἶναι ἀνεκτίρητον ὅτι κ' ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνας ὁμιλοῦμε ἀνάμεσός μας διὰ νὰ ἐννοοῦμεθα. Κύριος ὅθεν σκοπὸς καὶ τῆς σημερινῆς γλώσσης μας πρέπει νὰ ἦναι ἡ μετάδοσις καὶ διάδοσις τῶν ἰδεῶν μας ἀνάμεσός μας, διὰ τῆς μεγκλητέρας φανερότητος· καὶ πρέπει, ὡς ἐπόθη, νὰ τὴν μεταχειριζόμεθα μὲ τρόπον συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ἄν δὲ ἔλεγα ὅτι ὁ τρόπος ὁ συντελεστικώτερος διὰ τὴν φανερότητα τῶν ἰδεῶν μας εἶναι ἡ ἀπλότης τῆς φράσεώς μας, ὁμιλῶντες ἢ γράφοντες, ἤθελ' εὔρω τάχα τοὺς ἀντιλέγοντας;

Ἐπιθυμῶ, Κύριοι, σὲ κάθε βῆμα ποῦ κάμνω νὰ ἔχω καὶ τὴ συνάντη-

σήσας. Ἐρωτῶ λοιπόν, — Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὁποῦ νὰ διακρυνῆ με ἐμὲ διὰ τὴν ἀπλότητά τῆς φράσεως ὡς συντελεστικώτατον γλωσσικὸν προσόν, διὰ τὴν γρηγορώτερην κατὰληψὴν μας ὁμιλῶντες ἢ γράφοντες; Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὁποῦ νὰ νομίζῃ ὅτι μίξ διεστραμμένη σύνταξι, καὶ λέξεις ἀρχαῖες ἑλληνικῆς εὐκολύνουν τὴν συνεννόησίν μας; Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὅστις κρίνοντας με τοὺς κανόνες τῆς λογικῆς, με τὴν καθημερούσιάν του πείρον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς λογιωτατίστικης, δὲν ἤθελε θεωρήσει τὰς σφινές τῆς φράσεως, καὶ τὰς πεπαλαιωμένους τῆς λέξεις ὡς ἔμποδα διὰ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς γλώσσης, τὴν ταχύτερη καὶ ἀκριβέστερη συνεννόησή μας;

Ἔστι βέβαια.

Ἄλλὰ νὰ ἐξετάσωμε τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ ἄλλην πραχτικώτερη ἔποψην — Ἦθελε σᾶς ἀρέσει ὅταν σᾶς ὁμιλοῦν διὰ ὑπόθεσές σας, διὰ συμφέροντά σας, νὰ σᾶς ἐκφράζονται λογιωτατίστικα, ὥστε νὰ μὴν ἀπεικάζετ' εὐθύς καὶ καθυρὸν ὅ,τι σᾶς λέγουν; ἄλλὰ νὰ σᾶς ἦναι χρεῖα νὰ σκέφθεσθε τί σᾶς ἐπόθη διὰ νὰ τὸ ἐννοήτατε; — Ἦθελε σᾶς ἀρέσει ὅταν σεῖς ὁμιλεῖτε διὰ ὑπόθεσές σας, νὰ μὴν ἐννοεῖσθ' εὐθύς λογιωτατίζοντες, ἀλλὰ οἱ ἐντελόμενοι τὴν ὑπηρεσίαν σας νὰ ἐννοοῦν ὡς ἔγγιστα τὰ λεγόμενά σας, κινδυνεύοντες νὰ παρεννοήσουν καὶ νὰ σᾶς δουλέψουν ἀνάποδα;

Ἔστι βέβαια.

Καὶ εἶναι με σκοπὸ ποῦ λέγω διὰ ὑπόθεσές σας, διὰ συμφέροντά σας. Ἐπειδὴ εἶδα τοὺς λογιώτατους, ὅταν πρόκειται διὰ συμφέροντάτους, νὰ ἐκφράζονται διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι ὅταν πρόκειται διὰ πράγματα εἰς αὐτοὺς ἀδιάφορα.

Ὅταν ὁ ἀρχιλογιώτατος Θεωράκης ἔβγαине νὰ συντρέξῃ διὰ Βουλευτῆς, ἄφινε τὰ λογιωτατίστικα νὰ χαίρονται καὶ στοὺς ψηροφόρους τοῦ ὁμιλοῦτε τῆ γλώσσης τοῦ ἔθνους. Ἀδερφάκιαμον καὶ ἀϊτεράκιαμον, τοὺς ἔλεγε. Καὶ πιστεύω ὅτι, φυσικῶ τῶ λόγῳ, οἱ λογιώτατοι σὲ ὅμοιες περιστάσεις κἀμουν ὅλοι ἔτσι. Ἀπὸ τοῦτο δὲ ἐξάγω ὅτι, ἡ λογιωτατίστικη εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ ἔργου ἀν δὲν ἐννοοῦμαι ἡ δὲ γλώσσα τοῦ ἔθνους, ἡ γλώσσα τοῦ θέλω νὰ ἐννοηθῶ.

Πρακτικῶ νὰ παρατηρήσετε ὅτι, σὲ τούτημου τὴν ὁμιλίαν, ἡ λογικὴ εἶναι πάντοτε ἡ ἀχώριστη ὁδηγήτριά μου; καὶ ὅτι πηγαίνω πάντοτε προχωρῶντας με κάπως μαθηματικὴν μέθοδον, μεταβλίνοντας ἀπὸ ἀξίωμα εἰς ἀξίωμα, διὰ νὰ ἦμαι ἀσφαλῆς εἰς τὰ λεγόμενά μου. Με τὴν ἰδίαν δὲ ἀναντίρρητον μέθοδον θέλει προχωρήσω ἕως τέλους, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ μεταδοτικοῦ τούτου μέσου, τοῦ καλουμένου γλώσσης.

Δὲν ἐμβαίνει στὸ θέμα μου νὰ ἐξετάσω τὴν ἀσάφειαν τῆς ιδέας αὐτῆς εἰς τὸν ἐκυτόντης, εἰς τὴν οὐσίαντης, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ἀτέλειαν τῆς ιδέας τῆς ιδίας. Ἐκεῖνο εἶναι μέρος ἄλλου θέματος. Ἡ ἀσάφεια τῆς φράσεως κἀμνει τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, καὶ ἀκολουθῶς τὸ θέμα μου.

Μοῦ λέτε λ. χ. δι, — «Ἡ ἐπὶ τοῦ διὰ τὸ ἔτος 1883 προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους Ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς, σαφέστατα εἰδείξε τί ἀπαρέσκει τοῖς Ἕλλησιν. — Ἐδὼ ἡ ἰδέασα ἤθελ' εἶναι σαφής, ἐπειδὴ ἀκερσία· ἀλλὰ ἡ φράσησας τὴν κάμνει σκοτινὴ· ἐπειδὴ ἰον ἢ λέξε; δὲν εἶναι τοποθετημένες κάλλε μία στὴ φυσικῆς θέσῃ, ἀλλ' εἶναι σκορπιτιμένες ἐδῶ-κ' ἐκεῖ, μέτε στὴν περίοδο. 2ον ἢ λέξε; τοῦτε; ἢ σκόρπιε; δὲν εἶναι ὅλε; τῆ; γλώσσας μας, ἀλλὰ ἀνγκυτομένες με ἄλλε; πεπκλασιμένες λέξε;». Ὡστε, ὁ νοῦσμου, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τί λέτε, πρέπει πρῶτε; νὰ κάμη δύο ἐργασίε;: 1ον νὰ μάσῃ τὰ σκόρπιε; καὶ νὰ τὰ συντέξῃ με φυσικὸν καὶ λογικὸν τρόπον—2ον νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ἐννοισν τῶν πεπκλασιμένων λέξεων, ἢ καὶ νὰ τὴν ζητήσῃ στὰ λεξικὰ, καὶ τότε νὰ ἐννοήσῃ πρεπόντω;: Ἡ ἐννοήσῃ δηλαδὴ ὅτε, — Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆ; Βουλῆ; διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους, διὰ τὸν χρόνον 1883, εἰδείξε καθαρὰ τί δὲν ἀρέτει στοῖ; Ἕλλησιν.

Ἡ μὴ-φυσικὴ, ἀλλὰ στρεβλομένη σύνταξι, ἡ ἀνοήτω; ἐπαινεμένη ὡ; γαιτκνόπλεχτε;, εἶναι βέβαια τὸ μεγαλήτερο σκόνταμα διὰ τὴν φανερότητα τῆ; φράσεώ; μας. Ἀλλὰ καὶ ἡ περαγκόνισῃ τῶν σημερινῶν ἐδικῶν μας λέξεων, καὶ ἀντικατάστασή; με ἄλλε; πεπκλασιμένες, καὶ τῶρα-πλέον ἀκατάληπτε;, εἶναι ἄλλο ἰσοδύναμον ἔτω; πρόσκομα διὰ τὸ πνεῦμα μας.

Σχετικῶ; ὀλίγοι θὰν ἦν ἐκεῖνοι ποῦ ἔξέρουν ὅτε ἰμάτισον θὰ πῆ φόρεμα· ὅτε ἔαρ θὰ πῆ ἀνοιξι· ὅτε ὦδον θὰ πῆ αὐγό. Οἱ δὲ περισσότεροι, τὴ μεγάλη βδομάδα στὴν ἐκκλησίαι, νομίζου; πῶ; τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐβγάλαν τὰ μάτια! πῶ; ὁ Χριστὸ; ὁ ἴδιος εἰ; τὸ δεῖπνο τὸ μυστικὸ, ἔκαμε μίε; χοντροδουλειὰ ὅταν ἔκλασε καὶ εἶπε Καὶ ὅταν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν λογιωτάτων ἀκοῦνε ὡὰ καὶ κρόμμε;α, νομίζου; πῶ; οἱ προκομένοι ἐκεῖνοι μιλοῦν διὰ ὕψηλὰ καὶ δυσκολονόητα πράγματε;.

Ἔτσι, ὅλα τοῦτε; τὰ λογιωτατίστικα ἔμπερεῖ νὰ εἶναι σαφὰ καὶ προκομένα· ἀλλ' εἶναι προκομένα ἔμπερεῖ εἰ; τὴν σκοπὸν τῆ; γλώσσας· καὶ ἀντιφάσκου; με τοῖ; γλωσσικὸ; κανόνας, τοῖ; ὁποῖου; ἢ λογικῆ;, σύμφωνα με τὴν φύσῃ τῶν πραγμάτων, μὰ; ἐπιδῶλλε;.

Ὁ λογιωτατισμὸ; ὅθεν εἰ; τὴ γλώσσῃ τοῦ Ἐθνου; μας, εἶναι κατάχρησι τῆ; γλώσσῃ τοῦ Ἐθνου; μας· καὶ οἱ λογιώτατοι εὐθύνονται διὰ τούτην τοῖ; τὴν κατάχρησι.

Φίλε λογιώτατε;, ἀν ἔσφιλε; κ' ἐπαρκαστράτησε; ἀπὸ λογικῆ;, μὴν ἰσχυρογνωμῆ; ἐπιμένοντε; εἰ; τὸ περαστράτιμά; σου, στηρίζομενο; εἰ; τὸ κάποτε ἀπκτῆλὸν ἐκεῖνο λόγιον, τοῦ ὅτε — Ὅποισ; περσότερο ἐπιμένει, ἐκεῖνο; κερδίζει — ἐπειδὴ ἐπιμένοντε;, ἐναντίον εἰ; τοῖ; κανόνας τῆ; λογικῆ;, τὸ κέρδο; σου δὲν θὰν ἦναι περὰ ἢ ἐξκκολούθησι τῆ; μωρίε; σου.

Καὶ πάλιν, — Πολὺ εὐκολο; νὰ μὴν εὐθύνονται μήτε οἱ λογιώτατοι στὴν κατάχρησι ὁποῦ κάμνου; εἰ; τὴ γλώσσῃ τοῦ Ἐθνου; μας. Πρὸ εὐκολο;

νὰ ἐσυνέβη καὶ σ' αὐτοὺς ὁ λογιωτατισμὸς ἀκουσίως, καθὼς σχεδὸν πάντοτε συμβαίνει στὰ φυτὰ καὶ στὰ ζῶα, ὅταν μεταφέρονται σὲ ξένον τύπο, σὲ διαφορετικὸ κλίμα· ποῦ ὡς κ' ἐκεῖνα λογιωτατίζονται καὶ νοθεύονται, κατὰ τὸν τρόπον ἐκείνου τοῦ τόπου, ἐκείνου τοῦ κλίματος.

Πραγματικῶς—Εἰς τὴν εἰσεολὴν τῶν Ὀθωμανῶν Βαυβάρων εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δυστυχεῖς πρόγονοί μας εἶχανε σκορπίσει σ' ὅλο τὸ τριγυρινὸ ἡμισφαιρίωμας Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ὅπου ἡ διαμονή τους ἐτάθη πολυχρόνια. Εὐκόλον ἔθεν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὰ ἀπομακρυσμένα ἐκεῖνα ξένα κλίματα τὰ ὁποῖα δὲν ἀφαίρεσαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τους τὸν πατριωτισμὸν ἐπὶρρέασαν ὁμῶς, πολυχρονίως ἐνεργοῦντα, ἐπάνω τους· καὶ τόσον ὥστε νὰ τοὺς νοθέψουν τὸ πνεῦμα, καὶ νὰ τοὺς κάμουν σχολαστικούς, λογιωτατοὺς.

Νὰ ἐλπίσωμεν ὁμῶς ὅτι, καθὼς τὰ ξένα κλίματα ἐνέργησαν ἐπιζημίως τότε εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ὁμογενῶν μας διὰ νὰ τοὺς κάμουν σχολαστικούς, ἔτσι τώρα στὴν ἐπιστροφὴν τους, μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους, τὸ προπατορικὸν κλίμα τὸ Ἑλληκετικὸ θέλει ἐνεργήσῃ ὠφελίμως ἐπάνω στοὺς ἐπιστρέψαντας τούτους ὁμογενεῖς μας· ὥστε νὰ ἔκλυθῃ στὸ πνεῦμα τοὺς ἑλληνικὸ καλοῦσι καὶ ἀνάπτυξι.

Ἐμποροῦμε δὲ νὰ εἰποῦμε ὅτι, καὶ ἤδη ἄρχισε τὴν ἐφέλησίν του ἐπιρροὴν τὸ πατρικὸν Ἑλληνικὸν κλίμα, εἰς τὰ πνεύματα τῶν λογιωτάτων. Ἐνθυμηθεῖτε, Κύριοι, τί βαρυκέφαλος ἦτον ὁ λογιωτατισμὸς ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἰδέτε πόσον ἐλάφρυνε καὶ ἐμετριάσθη σήμερον.

Ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους; οἱ φανατικοὶ λογιώταται δημοσιογράφοι Σουτσέοι, ἐκήρυττον αὐτολεξεί στες ἐφημερίδες τους, τὴν ὀλικὴν ἐξοφάνισιν τῆς γλώσσης τοῦ Ἔθνους, καὶ τὴν ἀντικαταστασίν της μετὰ τὸ jargon τῶν λογιωτάτων! Τώρα, οἱ σημερινοὶ λογιωτατοὶ μας, ἡμερώτεροι ἀπὸ τοὺς Χαλικάντακρους ἐκείνους διόχταστας, ἀνγγνωρίζουν καὶ παραδέχονται τὴ γλῶσσαν τοῦ Ἔθνους διὰ τὴν ποίησιν . . . Καλὴ ἀρχή.

Καλὴ ἀρχή, λέγω, ἐπειδὴ ἰδοὺ κάποιου ἐξύπνημα τοῦ λογιωτατισμοῦ, ἰδοὺ κάποιου ἀνευνόητου. Ἰδοὺ ἡ εὐεργετικὴ ἐπιρροὴ τοῦ πατριώτου κλίματος ὅπου ἤδη ἄρχισε νὰ ἐνεργῇ στὰ πνεύματα τῶν λογιωτάτων, καὶ νὰ δίνη καὶ κάποιας ἀπαρχὰς ὠφελίμων διαθέσεων. Δὲν εἶναι δὲ διόλου ἀμφίβολος ὁ προσεχὴς ὀλικὸς ἐξἑλληνισμὸς τοῦ πνεύματος τῶν λογιωτάτων, ἀποκὰ τοῦ στὴν πατρικὴν ἐπιρροὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος.

Ὅτι δὲ τὰ μὴ-φυσικά, τὰ προσπαθησμένα, δὲν ριζοῦνε εἰς τὰ Ἔθνη, ἔχουμε ἐχπληχτικὸ παράδειγμα στὴν Ἐρτάνησον. Ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους ἀκόμη, ποῖος δὲν ἤθελε θεωρήσῃ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν στερεωμένην εἰς τὴν Ἐρτάνησον, πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερον στὴν Ἑλλάδα ἢ λογιωτατικῆ; Ἡ Γερουσίμας, ἡ Βουλὴμας, τὰ Δικαστήριάμας, ἐστὶ

ζητούσαν ἰταλικά. Εἰς τὰ Ἀρχεῖα ἔλα ὁμιλούσαμε κ' ἐγράφουμε ἰταλικά. Οἱ Κύριοι ἀνάμεσόν μας ὁμιλοῦσαμε κ' ἐγράφουμε ἰταλικά. Ποῖος Κύριος τότε ἤθελε γράφει γράμμα γραικικὸ εἰς ἄλλον ὅμοιον Κύριον, χωρὶς νὰ δευχθῆ ἀμαθῆς χωριότης, ἢ τοῦλάχιστον ἰδιότροπος; Τὰ ἰταλικά τότε ἦσαν καὶ σ' ἐμᾶς ἢ γλῶσσας ἢ λογία, ἢ σχολαστικὴ, ἢ λογιοτατιστικῆμας¹ καὶ δὲν ὁμιλοῦσαμε γραικικὰ, παρὰ μᾶτους ὑπηρέτας καὶ μὲ τοὺς χωριότες μας.¹

Καὶ ὅμως, τὸ μέγα ἐκεῖνο οἰκοδόμημα τὸ ξένο, μῦλον ἀποῦ καθιδριμένο ἀπὸ αἰῶνες πρῶτα, ἐν κ' μόνο φύσημα ἐδίλησε νὰν τὸ ῥίξῃ κάτου! Νὰν τὸ ῥίξῃ σὲ τρόπο, ποῦ τώρα πλέον δὲν τοῦ βρίσκουμε τὰ ἔχνητου παρὰ στὸ Ἀρχαιοφυλακτεῖον μόνον! . . . Ἴδου πῶς τελειώνουνε τὰ ἀφύσικα.

Ἐνα τέτοιο θέλει συμβεῖ καὶ στοὺς λογιώτατους. Ἡ σχολαστικότης τοὺς δὲν εἶναι φυσικὴ· εἶναι ἀφύσικη, βεβιασμένη, δυσκολευτικὴ, καὶ ἀναρμόδια. Ν' ἀναφυλλιάσῃ ἕνα—λίγο τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ σχολαστικισμὸς θέλει πέσει κ' ἐκεῖνος ὅλος ἕνα κομμάτι, ὅσον τὴ στήλη τοῦ Διὸς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον τὴν ἰταλικὴν στήν Ἐφτάνητο² ἀπορριμμένος ἀπὸ ἄλλην νέαν γαιεάν, ἢ ὅποια θέλει γελᾷσει διὰ τὴν παιδιαροσύνη τῶν προγενεστέρων τῆς.

Τὸ ὅτι δὲ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος θὰ ἔχνηκάζῃ ἐντὸς ὀλίγου ἑλληνικὸ τὸ πνεῦμα τῶν λογιωτάτων, δὲν εἶναι διόλου ἀμφίβολον. Τοῦτο δὲ πρέπει διακαῶς νὰ τὸ ἐπιθυμοῦμε· ἐπειδὴ, Κύριοι, καὶ ὑποθέτοντες τὸ ἔθνικὸν δυστύχημα τοῦ νὰ βεβιασθῆ διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη ὁ σχολαστικισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, — ὑποθέτοντες ἀκόμη δυνατὸν τὸ φυσικῶς ἀδύνατον, τοῦ νὰ ἔμπορέσουν διὰ πολυχρονίων προσπαθειῶν νὰ ἐξαρκύνισουν τὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνους, καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ ἔχουν οἱ τότε ἄνθρωποι τὴ λογιοτατιστικὴ γὰρ δικήτους, — Ἐρωτῶ, ποῖα ἡ ὠφέλεια τῆς ἀλλαξογλωσσίας ἐκείνης; Μήπως χάριν τῆς ἀπολαύσεως τῆς λογιοτατιστικῆς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι θὰ βρεθοῦνε νοημονέστεροι, ἢ περισσότερο προοδευμένοι σ' ἐκατένας τὰς γνῶσεις ὅπου κάνουνε μεγάλο ἕνα ἔθνος; — Ὅχι βέβαια. Ἀλλ' ἢ

¹ Τὸ ἀκόλουθον ἀνέγδοτον εἶναι χειρογραφικὸ τοῦ θεράπευτον.

Ὅταν τὰ 1840 ἐβιάθηκα νὰ δικηγورῶ στὴν Κεφαλονιά, εἴβηκα παρὰ τὰ Δικαστήρια, ἐγνωσέται, εἶχαν γλῶσσα τους τὴν ἰταλικὴν. Ἡ γραικικὴ ἐπιτρέπετο χάριν τῶν χωρικῶν μας, ἀλλὰ κανεὶς δικηγόρος οὔτε δικαστὴς δὲν τὴν ἐμεταχειρίζετο εἰς τὴν συζήτησιν. Ἐγὼ τότε, αἰθαιρέτως καὶ ἰδιοτρόπως φερόμενος, ἀρνήθηκα νὰ ὁμιλῶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, τὴν ὅποιαν ἐκαρμόθηκα νὰ μὴν ἐγνωῶ. Ἔτσι, μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀντιδίκου, ἐπαρκαλοῦσα τὸν Πρόεδρον νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ τί εἶπεν ὁ ἀντίδικος· καὶ ὁ Πρόεδρος μεθίων, μοῦ ἐξηγοῦσε, κ' ἐγὼ ἀπαρκαρινόμουν. Μίαν ἡμέραν, μέσῃ στὸ Δικαστήριον, ἕνας ἀπὸ τοὺς δικηγόρους, ἐρεθισθεὶς διὰ τὴν ἰδιοτροπία μου, μοῦ ἀπότεινε τὰ ἀκόλουθα, ποῦ αὐτολεξεί τώρα ἐδῶ ἀναφέρω, «Non vi vergognate di parlare in greco? Parlate in italiano, che e' la lingua Signorile.» Σήμερον 1881, αἱ μάνοι γέροντες ἐγνωσαμε τὰ ἰταλικά· ἢ δὲ γλῶσσας εἶναι γλῶσσα τοῦ Ἑθνους.

Ἔτσι καὶ τώρα κάθε λογιώτατος ἐρεθιζόμενος ἐναντίον μου, ὅτι μεταχειρίζομαι καὶ τώρα τὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνους, ἤθελε μοῦ εἰπεῖ, «Δὲν ἐντρέπεσαι νὰ μιλήσῃς τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ; Μιλήσῃς τὴν καθρεῖδουσα (λογιοτατιστικὴ) ποῦ εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν προκομένων.»

θέλει βρεθόνε και τότε στη σημερινή μας κατάσταση, εις τὸ γλῶσσα εἶχαμε, γλῶσσα ἔχουμε. Πρόοδον δέ, θέλει ἔχουν τέσσην, ὅσην ἀπὸ τὴν πρόοδον τῶν ἄλλων ἔθνῶν παθητικῶς συρόμενοι, θέλει λάβουν.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ λογιωτατισμὸς δὲν εἶναι βιώσιμος. Ἡ φύση τοῦ τὸν καταδικάζει· καὶ δὲν θ' ἀργήσωμε νὰν τοῦ εὐχρηθοῦμε τὸ γαλαν ἔχει εἰλαφράν, νηκωτικὴ λογιωτατισμὴ, γελοῖε καὶ ἐπιζήμια.

Πραγματικῶς — Εἶναι τὴν πενήντα χρόνοι ποῦ οἱ λογιώτατοι καταναρχοῦν θροπάρια εἰς τὸ ἄτυχόμας ἔθνος. "Αἰ, μὲ τοῦτο τί ἐκατορθώσανε; Μήπως τὸ "Ἔθνοςμας τὴν ἔμαθε τὴ γλῶσσαν τῶ θροπαριῶνε; Μήπως ἐνόησε ποτὲ τὸ Διὰ βρώμεως ἐξήγαγε. . . . καὶ τὸ τῶν παθῶνμου τὸν τάρμαρον. . . διὰ νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὰ ἴδικάτους θροπάρια; — Τίποτε, τίποτε! Ἀπὸ τὸ "Ἔθνος, σημεῖον ἄλλο δὲν ἔχουμε παρὰ τὴς ἐξακολουθινῆς διαμαρτύρησε τῶν πολιτῶν ὅτι δὲν ἐννοοῦν τὰ ἑλληνικὰ (ἐπειδὴ τὰ νομίζουσι ἑλληνικὰ τὰ λογιωτατιστικά) ὅτι δὲν ἐννοοῦν τοὺς λογιωτάτους· καὶ ἀκολουθῶς δὲν ὠφελοῦνται ἀπὸ τὰς γνώσεις των.

Πρέπει λοιπὸν νὰ βοηθήσωμε τοὺς λογιώτατους. Πρέπει νὰ πασχίσωμε νὰ τοὺς κάμωμε νὰ ἐννοήσουν τὴν στοιχειώδη ἐκείνην ἀρχὴν ὅτι, ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι σκοπὸς, ἀλλὰ μέσον· μέσον μεταδόσεως τῶν ιδεῶνμας· καὶ ὅτι, ὡς τέτοιον, ἀπαιτεῖ φανερότητα. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν παραδοχὴν, ἡ ὄχι τῆς ἀληθείας τούτης, κρέμεται τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα.

Ἄν ἐπιτύχωμε νὰ κάμωμε τοὺς λογιώτατους νὰ καταλάβουν ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι μέσον, μέσον μεταδόσεως καὶ διαδόσεως τῶν ιδεῶνμας, — ἀφεαυτοῦτους τότε οἱ λογιώτατοι θέλ' εἰδοῦν ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀφίσουν ὅποια εἶναι ἀπλὴ καὶ εὐκατάλυπτη, καὶ τὸ ζήτημα λύεται. Ἄν τοὺς ἀφίσωμε νὰ ἔξακολουθοῦν νὰ νομίζουσι ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι σκοπὸς, σκοπὸς τῶν μερίμωντων, τότε θέλει ἔξακολουθοῦν νὰ τὴν ἔχουν Κοῦρκλατους, νὰ τῆς φτιάνουν περιδέραια ἀπὸ ἀρθρα καὶ πρόθεσε; ὡς τὰ πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς περιῆς. . . . (1) Περὶ τῶν ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ (2) νὰ τὴν ἐνδύτουν μὲ σύνταξες γκίτανόπλεχτες, καὶ νὰ τὴν στολίζουσι μὲ ἀντίκες, εὐρεμένες σκαλιστές, ἐπὶ πᾶσι τυμβόπλακες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Μὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἔξακολουθήσῃ περαιτέρω. Τὸ "Ἔθνος ἐζημιώθη ἀρκετὰ ἔω; τὴν ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν ἀρνησιγλωσσίαν τῶν λογιωτάτων. Τὰ παιδιᾶτους, αὐτὰ τῶρα πρέπει ν' ἀκούσουνε δίκην· νὰ καταλάβουν ὅτι τὸ "Ἔθνοςμας ἔχει χρεια διὰ γνώσε; καὶ ὄχι διὰ λογοπαίγνια γκίτανόπλεχτα. Πρέπει νὰ καταλάβουν τούτην τὴν ὠφέλημην ἀλήθειαν, καὶ ν' ἀπαξιώσουν τὰ σχολαστικὰ τῶν πατέρωντων, παιδικριστικὰ γλωσσογυμνάσματα, καμμιᾶς εὐχαριστήσεως διὰ τὸ "Ἔθνος, ἐπειδὴ τὸ "Ἔθνος δὲν τὰ ὀρέγεται, καὶ καμμιᾶς ὠφελείας δι' αὐτό, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐννοεῖ.

(1) «Ἐργάτης». ἐν Ἀθήναις. 4 ὀκτωβρίου. 1875.

(2) «Σύλλογοι». Βουκουρέστιον. 24 ὀκτωβρίου, 1883.

Ἡ γλῶσσα τὴν ὁποῖαν οἱ νέοι μας πρέπει σήμερον νὰ παραδεχθοῦν, εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους, μὲ ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ ὠραῖα χαρίσματα, τὴν νεότητην, τὴν ζωντανότητά της, τὴν ἀπλότητά της, τὴν δύναμή της. . . . Νὰ μάθουνε νὰν τὴ μεταχειρίζονται μὲ τρόπον θελκτικόν, πειστικόν, καὶ μὲ φυσικὸν χαρίεντα τρόπον· ἀντὶ τοῦ στολισμένου σοβαροῦ ἐκείνου λειψάνου, τοῦ καθημερινῶς ἀπκντῶμεν εἰς τὴν ἐκφορὰν τῶν ἐφημερίδων τῶν πατέρων τους.

Κύριοι, — Εἶναι κάποιες περιστάσεις εἰς τὰς ὁποῖες ἡ περιкуτολογία μᾶς γένεττι ἀναγκαία πρὸς λάμπρυσιν τοῦ θέματός μας, καὶ τότε ἀκρατικὴ καὶ ἀναγνωστικὴ μας νὰ ἔχουν ὑπομονὴν νὰ μᾶς ἀκούνε. Νομίζω δὲ νὰ μὴ σφάλω λέγοντας ὅτι τὰ γραφόμενά μου διαβάζονται μ' εὐχαρίστησιν ἀπὸ ἴσως ὅλους. Καὶ βάνω τὸ ἴσως — ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἐξαίρεσω τοὺλάχιστον ἐκείνους ἐναντίον εἰς τοὺς ὁποίους γράφω.

Καὶ τί εἶν' ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἀναγνωσταί μου εὐχαριστοῦνται τόσον εἰς τὰ γραφόμενά μου; Τὸ πνεῦμα, ἤθελε εἰπεῖτε· καὶ ἤθελ' ἐννοεῖτε τὸ ἰδικίου πνεῦμα. "Ὁχι, Κύριοι, ὀπτικὴ ἀπὸ κτὴ ἤθελε σὰς κάμει νὰ γελοιέσθε, ὑποθέτοντες τὸ πνεῦμα εἰς ἄλλο μέρος ἀπὸ ὅπου εὐρίσκεται. Τὸ πνεῦμα τοῦ βλέπετε στὰ γραφόμενά μου, εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης, ὄχι τὸ ἰδικίου. Σὰς βεβαιώνω, Κύριοι, καὶ τὸ λέγω μὲ ὅλα τὰ σωστά μου ὅτι, τὸ πνεῦμα μου, καὶ τὸν νοῦν μου ὅλον, προθύμως ἤθελε τὸν ἀλλάξω μὲ τὸν νοῦν πολλῶν ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἀπνεύμως γράφουνε λογιωτατίστικα.

Ἀλλὰ τὸ λάθος τῶν λογιωτάτων εἶναι στὴ γλῶσσα τοῦ αὐτοῦ μεταχειρίζονται (τὴ λέω γλῶσσα διὰ νὰ τὴν εἰπῶ κάπως). Ἡ γλῶσσα τοῦ μεταχειρίζονται οἱ λογιώτατοι εἶναι ἀπνευματὴ καὶ εἶναι ἀπνευματὴ ἐπειδὴ εἶναι ἀφύσικη, καὶ μόνον φτιασμένη τεχνητὰ, καθὼς φτιάνεττι τὸ ἀνδρείκελο τὸ παραγομιτμένο στουπιὰ. "Ἔτσι, συνηθισμένοι στὴν ἀπνευματὴν ἐκείνην λογιωτατίστικη, εὐχαριστεῖται τὸ πνεῦμα σας ἀκούοντες τῆ ὁρασια τῆς ζωντανῆς γλώσσης, τῆ ὁρασια τῆς ζωῆς καὶ τῆς νεότητος, καὶ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ζωντανῆς γλώσσης τὸ ἀποδίδετε εἰς τὸν συγγρηφέατης.

Θὰν ἐπροσέξετε βέβαια στὰ χαρακτηριστικὰ τῶν διαφόρων γλωσσῶν, καὶ θὰν ἐντυπωθῆκατε εἰς τὸ ὅτι, ἡ γλῶσσαι ἔχουν κ' ἐκεῖνες διάφορον κάθε μία χαρακτῆρα, καθὼς τὸν ἔχουνε καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ Ἀγγλικὴ, λ. χ., θὰ σας ἐφάνηκε σοβαρὴ, καὶ τραχυὰ ἴσως· ἡ Γαλλικὴ εὐπρασῆγορη· ἡ Ἰταλικὴ εὐγενής· ἡ Βενέτικη ἀστεία. . . . Ἐκείνης τῶν λογιωτάτων δὲν ἤμπορῶ νὰ τῆς εὐρω χαρακτῆρα κανέναν, ἐπειδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον, γλωσσικὸν ἐκείνη ἀνδρείκελον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔχη χαρακτῆρα. Ἡ ἐδική μας ἐξεναντίας, ἡ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους μας, εἶναι ζωντανὴ ὄχι μόνον, ἀλλὰ καὶ ζωντανή. Ἐχει ὅλην τὴν ἐλαστικότητα, τὴ δύναμη

καὶ τῆ χάρι τῆς νεότητος. Εἶναι δημοφιλῆς καὶ χαρμόσυνη ὅταν ᾖναι στὴν κλήτης· καὶ εἶναι φοβερὴ ὅταν ἐρεθίζεται. Ἀδελφὴ ἀντάξια τῆς Ἰταλικῆς, δὲν τῆς λείπει παρὰ ἡ χρυσοβιβλικὴ εὐγένεια, τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἀπέχτησε διὰ τῶν ἀπὸ αἰῶνας μεγάλων συγγραφέωντης.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑθνουςμας δὲν ἔλαβε ἀκόμη μεγάλους συγγραφεῖς. Δὲν ἔλαβε ἀκόμη μεγάλους ἀνδρας· ἐπειδὴ, οἱ Βέρβεροι Ὁθωμανοὶ πρώτῃ, καὶ ἔπειτα οἱ Βέρβεροι Λογιώτατοι, ἐπιέσανε κ' ἐξουπήξανε τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑθνους. Ὁ λογιωτατισμὸς μάλιστα ἐνόθευε τὰ γλωσσικὰ χυτήρια τοῦ πνεύματος εἰς τρόπον, ὥστε οὐδ' αὐτοὶ τώρα-πλέον οἱ λογιώτατοι, ἀν ἐπιστρέφανε στὴ μητρικῆτους γλῶσσα τῆ δημοτικῆς, δὲν ἤθελε μπόρῆσουνε νὰ γράφουνε μὲ πνεῦμα τῆ γλῶσσα τοῦ Ἑθνους. Ἔτσι κηρύλα ἡ προτροπὴ μου τοῦτες δὲν εἶναι δι' αὐτούς. Αὐτοὶ τώρα-πλέον ἔγιναν ἀνεπίδεχτοι πνεύματος καὶ ἀνίκατοι. Ἀλλ' εἶναι διὰ τοὺς νέους ὅπου λέγω. Διὰ τοὺς νέους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τώρα θ' ἀρχίσουν, ἢ μόλις ἀρχίσαν νὰ συγγράφουν. Ἐκεῖνοι νὰ σκεφθοῦν τὰ λεγόμενάμου, ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασι τῶν λεγομένωνμου ἡμπορεῖ νὰ τοὺς ὠφελήσῃ.

Ὅτι δὲ ἡ γλῶσσα τῶν λογιωτάτων εἶναι ἀνεπίδεχτη πνεύματος, ἡμπορεῖτε νὰ τὸ ἐπαληθεύσετε καὶ εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν ἰδίων πνευματωδῶν δημοτικῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων, εἰς τὸ νὰ γράφουνε μὲ πνεῦμα τῆ λογιωτατίστικη. — Ὁ φίλος μου Ὀδδης, ἓνας τῶν πνευματωδεστέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ὑποχρεωμένος τώρα νὰ γράφῃ λογιωτατίστικα διὰ τοὺς λογίους τῆς Αἰγύπτου, τὰ γραφόμενάτου δὲν ἔχουν πλέον ἐκείνην τὴ ζωηρότητα, κ' ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα ποῦ εἶχαν, ὅταν ἔγραφε τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνους.

Ὅταν ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους ἐδημοσίεψα τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλωνίας, φωνὴ φρικιάσεως ἀλούσθη τότε ἀπὸ τοὺς βρυχομένους παπάδες, διότι ἔγραψα στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ! . . . Πιστεύω δὲ ὅτι, ἀν ἤθελε γράψω λογιωτατίστικα, δὲν ἤθελε τοὺς ἴγνοιάσει νὰ μὲ ἀφορέσουνε.

Καὶ τί θὰ πῆ τοῦτο, ἀν ἔχι ὅτι ἡ λογιωτατίστικη δὲν πηγάζει στὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προτίθεται κάθε γλῶσσα; καὶ τὸν ὁποῖον μόνη ἡ φυσικὴ γλῶσσα κάθε ἔθνους ἐπιτυχαίνει; Ὡς πραγματικῶς τὸν ἐπιτυχαίνει καὶ ἡ φυσικὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνουςμας μετὰξὺ μας.

Ἀλλὰ ἡ μετὰχειρίσι τῆς λογιωτατίστικης, δείχνει καὶ ἀδικφορίαν εἰς τοὺς γράφοντας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀναγνωστῶντους. Πραγματικῶς, ἡ λογιωτατίστικη ἔπερνάει διὰ γλῶσσα τῶν προκομένων· καὶ ὁ μετερχόμενος τὸν λογιωτατισμὸν, σκοπεύει μᾶλλον νὰ ἔπερᾶσῃ διὰ προκομένους, παρὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἀναγνώστηντου.

Οἱ λογιώτατοι συντάχτες τῶν ἐφημερίδωνμας, οἱ λογιωτατώτεροι συγγραφεῖμας, καὶ οἱ λογιωτατώτατοι ἱεροκήρυκέςμας, εἶναι πιστικὲς ἀπόδειξες τῆς ἀληθείας τούτης. Καὶ ἡμπορῶ νὰ πῶ ὅτι, ἐν γένει, κάθε λο-

γιώτατος γράφοντας, ἢ πολιτικά, ἢ ἐπιστημονικά, ἢ φιλολογικά, πρῶτος-στός του σκοπὸς ὄντας νὰ δειχθῆ προκομένος, μεταχειρίζεται τὴν προκομὴν λογιωτατίστικη. Ἀλλά, ὅταν πρόκειται νὰ διηγήσῃ διὰ ἰδιαιτέρας του συμφέροντα, τότε τῆς λογιωτατίστικῆς τῆς δίνει τὰ παπούτσιαι, καὶ ἱμιλεῖ τὴ ζῶσα, τὴ μητρικήτου γλῶσσα, τὴ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους.

Ἔτσι, ἡ γλῶσσικὴ ἢ ὅποια ἔλπιζε ν' ἀνδροθῆ κ' ἐκεῖνη μὲ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους, ἀσθένησε ἐξενκντίας ἕως ἀπὸ τότε, καὶ κεῖται κλινῆρης εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ συγγραμμάτας, χτυπημένη ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν τῆς Σχολαστικῆς. Ἡ δὲ Σχολαστικὴ τούτη, προσβάλλει κυρίως τὸ πνεῦμα, βλακεύει τοὺς συγγραφεῖς, καὶ βάνει ἕνα καταπέτασμα, ἕνα ἴμπόδιο, μεταξύ Ἔθνους καὶ προσόδου.

Ἐγώ, Κύριοι, τούτην τὴν ἀσθένειαν δὲν ἤθελε διστάξω νὰ τὴν ὀνομάσω *γλωσσικὴν μαλάκυσιν τοῦ πνεύματος*. Τὸ πνεῦμα ἐμαλακύνθη σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου ἀποβλέπει τὴ γλῶσσα! Ἡ μαλάκυσις ἐκεῖνη μᾶς ἐπαλιμπκίδωσε σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ πνεύματος, καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ παιδιαρίζωμε κ' ἐμεῖς μιμούμενοι τὰ νήπια, ποῦ ἱμιλοῦνε μὲ ἄλλα λόγια διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ κοινῶς μεταχειριζόμενα. Ἔτσι, καθὼς ἐκεῖνα τὸ ψωμί τὸ λένε *μαμά*, ἐμεῖς τὸ ψωμί τὸ λέμε *ἄρτο*· τὸ νερὸ τὸ λένε *μπονά*, κ' ἐμεῖς τὸ λέμε *ὕδωρ*. Συμφωνοῦμε μὲ τὰ νήπια εἰς τὸ νὰ ἀλλάζωμε τὰ λόγια· καὶ μόνον δὲν συμφωνοῦμε μὲ αὐτὰ διὰ τὰς λέξεις ποῦ ἀντικατασταίνουμε εἰς τὰς γνήτιες τῆς γλώσσας. Μέναι ἀκολούθως ζήτημα, ἐν ἐμεῖς, ἢ ἐκεῖνα διαλένε τὰς καλήτερας διὰ τὴν ἀντικατάστασιν.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἀναμφισβίτητον εἶναι ὅτι ἐμεῖς ὑπερτεροῦμε τὰ νήπια στὴ σύνταξιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα νεογνὰ καὶ ἀμυθῆ, δὲν γνωρίζουν παρὰ τὴ φυσικὴ σύνταξιν· ἐνῶ ἐμεῖς ἡλικιωμένοι καὶ προκομμένοι τώρα-πλέον, ξέρουμε νὰ πλέκουμε τὰς λέξεις εἰς τρόπον, ὥστε γλωσσικὸν γκιτάνι νὰ ἦναι ἢ συγγραφήμας. Δεινὸς συγγραφεὺς ἔστι Ῥαπανόπουλος! Διὰ νὰ ἐννοηθῆ, πρέπει νὰ σπουδασθῆ πρῶτα! . . .

Ἀλλοίμονο! Παρὰγνωρίζουμε τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν τῆς γλώσσας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καυχόμεθα ὅτι ἱμποροῦμε νὰ ἱμιλοῦμε σὲ τρόπο ποῦ νὰ μὴ μᾶς ἐννοοῦν! . . .

Ἀνακεφαλαιώνω κάποια ἀπὸ τὰ οὐτιωδέστερα καὶ τελειώνω.

Εἶπα, κ' ἐλπίζω νὰ ἦσθε σύμφωνοι μὲ ἐμέ, ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι κοινωνικὸν ζήτημα· ἐπειδὴ χωρὶς τὴ γλῶσσα δὲν ἱμποροῦμε νὰ ἔχωμε πρόοδο.

Ἐὅτι σκοπὸς πρῶτιστος τῆς γλώσσας εἶναι ἡ ἀλληλοἐννόησις.

Ἐὅτι ἀκολούθως ἢ ὅσο μεγαλύτερη φανερότης εἰς αὐτὴν εἶναι μίαν χάρη· ἢ δὲ ὅσο ἱλιγώτερη φανερότης ἕνα ἐλάττωμα.

Ἐὅτι ἡ ἀρχαῖες καὶ τώρα-πλέον ἀσυνήθιστες λέξεις, εἶναι ἕμποδον εἰς τὴν φανερότητα τῆς γλώσσας.

*Οτι παρομοίως, εμποδόν εις τὴ φανερότητα τῆς γλώσσας εἶναι ἢ μὴ φυσικὴ ἀλλὰ διαστραμμένη σύνταξις.

*Οτι τὰ δύο τοῦτα εμποδὸν τὰ ἑποῖα οἱ λογιώτατοι ἀπκτημένοι ὑπαρξακοῦν θεωροῦντεςτα ὡς προτερήματα, εἶν' ἐξεναντίας φρικώδη ἐλαττώματα.

*Οτι τὸ λάθος τοῦτο τῶν ἀπκτημένων λογιωτάτων εἶναι σοβαρῶς ἐπιζήμιον εἰς τὸ Ἔθνοςμας.

*Οτι εἶναι ἐλπίδα, τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος νὰ τοὺς ξανκελληνίσῃ τὸ πνεῦμα καὶ ἔτσι νὰ τοὺς καθρίσῃ ἀπὸ τὸ λογιωτατισμόν. Ἄλλ' ὅτι καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ ἔλθωμεν εἰς βοήθειαν τοῦ κλίματος, ὥστε νὰ κάμωμε, τοὺς ἀρχαίους τοῦλάχιστον νεσυλλέχτους λογιωτάτους ν' ἀκούσουνε δίκυο.

Ἴδου ποῖον ἐσάθη τὸ θέμα τῆς προκηκτείας μου. Δέν θὰν τὸ ἀνέπτυξα βέβαια σὲ τρόπον ἀρετὰ ἐκανοποιητικόν ἔθεσα ὁμῶς ἀλήθειες, ἢ ὅποιες θὰ γίνουν καὶ πολὺ ὠφέλημες εἰς τὸ Ἔθνος ἀν οἱ γράφοντες καὶ συγγράφοντες συνεθνήτεμας τὲς ἀναγνωρίσουν καὶ τὲς προκδεχθοῦν.

Ἄνδρ. Λαπκαράτος

ΠΟΤΕ ΘΑ ΕΚΛΙΠΗ Η ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ *

Ἐπάρχουσι ζητήματα τινα, τὰ ὅποια εἶτε ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ εὐνοήτου δυνάμεως, δ' ἢς ἐκπαλαὶ διακινάουσι τὴν ἀνθρωπίνην περιεργίαν, εἶτε ὡς ἐκ τῆς σοβαρότητος τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς μεγάλης πρακτικῆς αὐτῶν σημασίας εἶτε τέλος καὶ ὡς ἐκ μόνου τοῦ περισσοῦ διαφέροντος, ὅπερ διὰ τῆς συρροῆς προσκίρων κοινωνικῶν τινων περιστάσεων κατώρθωσαν ἐκάστοτε νὰ κινήσωσι, τοσοῦτον ἐμελετήθησαν, ἠρευνήθησαν, ἐζητάθησαν, συνεζητήθησαν, μετὰ τασαύτης ἐπιμονῆς ἀνελύθησαν καὶ διυλίθησαν ὑπὸ πληθῆος ἀκαμάτων καὶ ὀξυδερκῶν ἐρευνητῶν, ὥστε ὁ ἐπιλαμβανόμενος σήμερον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν κινδυνεύει νὰ δειχθῇ ἀναμασσῶν τὰ τασάκια λεχθέντα, νὰ φανῇ ζητῶν τροφήν ἐκεῖ ἐνθα οὐδὲ ψιχίον πλέον ὑπάρχει, νὰ ὁμοιωθῇ τῷ ἀντλοῦντι ὕδωρ ἐκ φρέκτος, οὔτινος καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐξήντησαν σταγόναν. Ἐν τῇ τάξει τῶν ζητημάτων τούτων κατκλέγεται πιθανῶς καὶ τὸ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὃ δὲ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ἐπιχειρῶν δέν θεωρεῖται ἔσως εὐτυχέστερος τοῦ ἀνακλινόμενος νὰ ἀμιλήσῃ περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ ἢ περὶ ἀθναασίας τῆς ψυχῆς. Καὶ ἕμως ἐν γνώσει τῆς εἰρημένης προλήψεως ἐξελεξάμενην τὸ θέμα τοῦτο, καίτοι συνήθως καὶ ἐπὶ

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρατασφ» τὴν 16 Νοεμβρίου.